

Sygn. akt IV KK 617/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Igor Zgoliński

Protokolant Danuta Bratkrajc

w sprawie **W. K.**

wobec której, na podstawie art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k.,

umorzono postępowanie o czyn z art. 216 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 28 stycznia 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w N.

z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. akt II Ka [...],

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w N.

z dnia 3 lutego 2021 r., sygn. akt II K [...]

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej zwolnienia
oskarżyciela prywatnego M. G. od ponoszenia kosztów sądowych
za postępowanie odwoławcze i zasądzenia od oskarżyciela
prywatnego M. G. na rzecz oskarżonej W. K. kwoty 840 (osiemset
czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
prawnego w postępowaniu odwoławczym, a także w części**

utrzymującej w mocy pkt II wyroku Sądu Rejonowego w N. z dnia 3 lutego 2021 r. (sygn. akt II K [...]) - i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w N. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

W prywatnym akcie oskarżenia, wniesionym przez M. G., W. K. została oskarżona o to, że w dniu 23 kwietnia 2020 r., około godziny 13:00, w miejscowości Ł., znieważyla M.G. obraźliwym gestem, polegającym na wystawieniu w jego kierunku środkowego palca, tj. o przestępstwo z art. 216 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w N. wyrokiem z dnia 3 lutego 2021 r., sygn. akt II K [...]:

1. w pkt I, na zasadzie art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k., umorzył postępowanie;
2. w pkt II, na zasadzie art. 626 k.p.k. i art. 632 pkt 1 k.p.k., kosztami postępowania obciążył oskarżyciela prywatnego M. G., zasądzając od niego na rzecz oskarżonej W. K. kwotę 720 złotych tytułem zwrotu wydatków związanych z ustanowieniem obrońcy z wyboru.

Od ww. wyroku Sądu Rejonowego apelację wniósł oskarżyciel prywatny M. G., wnosząc o:

1. *„uznanie apelacji oraz w całości oddalenie wyroku Sądu Rejonowego w N., jako bezzasadnego i niezgodnego z przepisami prawa karnego RP”;*
2. *„uznanie za winną oskarżonej W. K. za popełnienie przestępstwa z art. 216 par. 1 k.k. Za to, że w dniu 23 kwietnia 2020 r. około godziny 12:53 w miejscowości Ł. w okolicy: biblioteki publicznej, kościoła oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej znieważyla mnie w miejscu publicznym poprzez pokazanie mi obraźliwego gestu środkowym palcem. Po tym jak grzecznie zwróciłem oskarżonej uwagę żeby zasłoniła nos i usta”;*
3. *„surowe/wysokie ukaranie oskarżonej W.K. za to przestępstwo grzywną w kwocie 2000,00 zł (dwa tysiące złotych)”;*

4. *„zasądzenie od oskarżonej W. K. na rzecz Skarbu Państwa wszystkich kosztów sądowych w całości za to postępowanie sądowe pierwszej instancji oraz za sprawę/apelację w Sądzie Okręgowym”;*
5. *„zasądzenie od oskarżonej W. K. na moją rzecz kwoty 300,00 zł (trzysta złotych) tytułem zwrotu poniesionych przeze mnie kosztów opłaty za wniesienie prywatnego aktu oskarżenia. Wraz z odsetkami ustawowymi od dnia mojej wpłaty do kasy sądu do dnia całkowitej spłaty na moją rzecz przez oskarżoną W. K.”;*
6. *„zasądzenie od oskarżonej W.K. na zasadzie art. 46 k.k. tytułem częściowego zadośćuczynienia kwoty 2000,00 zł (dwa tysiące złotych) na moją rzecz płatne przez oskarżoną od chwili uprawomocnienia się wyroku. Wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od zasądzenia do dnia zapłaty przez oskarżoną na moją rzecz”;*
7. *„uznanie przez sąd wykonanych przeze mnie załączonych na płycie CD 3 sztuk zdjęć, jako dowodów do sprawy na okoliczność, że oskarżona W. K. znieważała mnie pokazując mi środkowy palec w czasookresie, który wskazuję w niniejszym moim prywatnym akcie oskarżenia”;*
8. *„niezasądzanie mi żadnych pieniędzy za pierwszą i drugą instancje sądową w niniejszej sprawie na rzecz oskarżonej W.K. z tytułu zwrotu wydatków dla jej obrońcy z wyboru. Kwota 720 zł zasądzona wyrokiem SR jest kwotą bardzo wysoką jak również nie ma poparcia żadnymi dowodami, które wykazałyby taki wydatek obrońcy z wyboru tym bardziej, że pełnomocnik ani raz nie przeglądał akt niniejszej sprawy, bo brak jest w aktach notatki z podpisem oraz w sądzie stawiał się tylko jeden jedyny raz. Jest bardzo niesprawiedliwe dla mnie zasądzenie takiej kwoty biorąc pod uwagę, że bałem się zarazić, covidem, iż mogę być w grupie ryzyka i grzecznie tylko zwróciłem oskarżonej uwagę, a na to oskarżona złośliwie pokazała mi palec środkowy beczelnie i na złość mnie znieważając w biały dzień. Mam jeszcze za to płacić Wysoki Sądzie?”;*
9. *„z ostrożności procesowej uprzejmie wnoszę do Sądu Okręgowego o ewentualne zwrócenie tej sprawy do ponownego rozpatrzenia i bardziej*

dokładnego przeprowadzenia jej, jak również dowodów i rozpatrzenia ponownie tej sprawy przed Sądem Rejonowym w N.”.

Sąd Okręgowy w N. – po rozpoznaniu apelacji oskarżyciela prywatnego – wyrokiem z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. akt II Ka [...]:

1. w pkt I zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, zwalniając oskarżyciela prywatnego M. G. od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze;
2. w pkt II zasądził od oskarżyciela prywatnego M. G. na rzecz oskarżonej W. K. kwotę 840 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym.

Kasację od ww. wyroku Sądu Okręgowego, na niekorzyść W. K., wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając to orzeczenie *„w zakresie rozstrzygnięć o kosztach procesu (pkt I i II)”*.

Skarżący zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia przez Sąd Okręgowy w N. prawidłowej kontroli odwoławczej orzeczenia sądu I instancji, zainicjowanej apelacją wniesioną przez oskarżyciela prywatnego, poprzez nienależyte rozważenie zawartych w tejże apelacji zarzutów, sformułowanych jako wnioski o zasądzenie od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych (pkt 4 apelacji), natomiast na rzecz oskarżyciela prywatnego zwrotu poniesionych wydatków (pkt 5 apelacji) oraz o odstąpienie od zasądzenia od oskarżyciela prywatnego na rzecz oskarżonej zwrotu kosztów z tytułu zastępstwa procesowego (pkt 8 apelacji), skutkiem czego było niezasadne utrzymanie w mocy w całości wyroku Sądu Rejonowego w N., wydanego z rażącym naruszeniem art. 629 k.p.k., gdyż na skutek uznania, że postępowanie karne przeciwko W. K. zostało umorzone, na mocy art. 626 k.p.k. i art. 632 pkt 1 k.p.k., kosztami postępowania sąd I instancji obciążył oskarżyciela prywatnego, od którego na rzecz oskarżonej zasądził kwotę 720 złotych tytułem zwrotu wydatków związanych z ustanowieniem obrońcy z wyboru, podczas gdy zgodnie z treścią powołanego przepisu art. 629 k.p.k., w sprawach z oskarżenia prywatnego, które zostały umorzone na podstawie art. 17 §

1 pkt 3 k.p.k. – jak to miało miejsce w analizowanym postępowaniu – na podstawie stosowanych odpowiednio przepisów art. 627 k.p.k. i art. 628 k.p.k., to na rzecz oskarżyciela prywatnego zasądza się poniesione przez niego wydatki oraz koszty procesu, gdzie jednocześnie w następstwie utrzymania w mocy oczywiście niesłusznego rozstrzygnięcia sądu I instancji, wydanego w przedmiocie kosztów, sąd *ad quem* w pkt II wyroku zasądził od oskarżyciela prywatnego M.G. na rzecz oskarżonej kwotę 840 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym, podczas gdy właściwe rozstrzygnięcie w zakresie środka odwoławczego winno również skutkować odmiennym orzeczeniem w przedmiocie kosztów procesu za postępowanie drugoinstancyjne.

Zarzucając powyższe, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie „*Sądowi Okręgowemu w N.*” do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna i podległa rozpoznaniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Podzielić należy stanowisko Prokuratora Generalnego o wadliwości rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji w zakresie obciążenia oskarżyciela prywatnego kosztami procesu, które to uchybienie – mimo wniesionej przez niego apelacji – nie zostało sanowane w postępowaniu drugoinstancyjnym, albowiem organ *ad quem*, podobnie jak Sąd Rejonowy, błędnie przyjął, że w przypadku umorzenia postępowania w sprawie z oskarżenia prywatnego, koszty procesu – stosowanie do art. 632 pkt 1 k.p.k. – zawsze ponosić będzie oskarżyciel prywatny. Sąd ten nie dostrzegł jednak, że określona w tym przepisie zasada ogólna nie odnosi się do wszystkich wypadków umorzenia postępowania zainicjowanego oskarżeniem prywatnym. Wyjątek od tej zasady ogólnej stanowi sytuacja, w której postępowanie karne zostało wobec oskarżonego umorzone z uwagi na znikomą społeczną szkodliwość czynu podlegającego osądowi – a takie rozstrzygnięcie zapadło w niniejszej sprawie. Ów wyjątek znajduje podstawę prawną w art. 629 k.p.k., który – jak wynika z analizy zapadłych w sprawie wyroków – został pominięty przez sądy obu instancji. Przepis ten wyraźnie stanowi, że w sprawach z oskarżenia prywatnego w razie umorzenia postępowania ze względu na znikomą

społeczną szkodliwość czynu oskarżonego, odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy art. 627 k.p.k. i art. 628 k.p.k. Wobec tego, w sytuacji umorzenia postępowania w sprawie prywatnoscargowej z powodu stwierdzenia negatywnej przesłanki procesowej z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k., to od oskarżonego należy zasądzić określone koszty procesu (por. m.in. wyrok SN z 3.02.2003 r., IV KK 378/02, LEX nr 76990; wyrok SN z 4.10.2002 r., V KKN 199/01, LEX nr 56829; wyrok SN z 18.06.2002 r., III KKN 417/99, LEX nr 54403; wyrok SN z 29.01.2002 r., II KKN 412/99, LEX nr 560555; wyrok SN z 12.02.2021 r., IV KK 665/19, LEX nr 3188795). Należy tu nadmienić, że do kosztów tych nie wlicza się jedynie uiszczonej przez oskarżyciela prywatnego zryczałtowanej równowartości wydatków, której zwrot zarządza prezes sądu lub referendarz sądowy na podstawie art. 622 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2002 r., V KKN 175/00, LEX nr 53071).

Transponując powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy, uznać należy, że wyrok sądu pierwszej instancji w zakresie obciążenia oskarżyciela prywatnego M. G. kosztami postępowania i zasądzenia od niego na rzecz oskarżonej kwoty 720 zł tytułem zwrotu wydatków związanych z ustanowieniem obrońcy z wyboru – obciążony jest rażącym naruszeniem normy zawartej w art. 629 k.p.k., która przez sąd *a quo* została pominięta. We wniesionej apelacji oskarżyciel prywatny kwestionował rozstrzygnięcie w zakresie kosztów procesu, domagając się zasądzenia od oskarżonej na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych za postępowanie w obu instancjach (pkt 4 apelacji), zasądzenia od oskarżonej na rzecz oskarżyciela kwoty 300,00 zł tytułem zwrotu opłaty za wniesienie prywatnego aktu oskarżenia (pkt 5 apelacji) oraz nieobciążania go zwrotem na rzecz oskarżonej wydatków związanych z ustanowieniem obrońcy z wyboru (pkt 8 apelacji). Sąd *ad quem*, uznając zasadność decyzji Sądu Rejonowego o umorzeniu postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k., lakonicznie wskazał, że „*obciążenie oskarżyciela prywatnego zwrotem oskarżonej kosztów obrony z wyboru miało pełne uzasadnienie w przepisach wskazanych w pisemnym uzasadnieniu Sądu I instancji, w szczególności art. 632 pkt 1 kpk*”. Wobec uwag poczynionych w poprzednim akapicie niniejszego uzasadnienia, taką konkluzję uznać należy za oczywiście błędną. W toku kontroli instancyjnej doszło do aprobaty przez sąd odwoławczy

wadliwego stanowiska sądu pierwszej instancji w przedmiocie obciążenia oskarżyciela prywatnego kosztami procesu, a konsekwencji wystąpienia tzw. efektu przeniesienia nieprawidłowości orzeczenia sądu *a quo* do orzeczenia sądu *ad quem* i tym samym akceptacji błędnego rozstrzygnięcia. Ocena zarzutu apelacyjnego przez pryzmat stanowiska wyrażne sprzecznego z przepisami normującymi zasady ponoszenia kosztów procesu, stanowi przejaw nierzetelnej kontroli odwoławczej, prowadzącej do rażącego naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. Uchybienie to bez wątpienia ma istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem w jego następstwie zobowiązano do poniesienia kosztów procesu stronę, która – w myśl dyspozycji zawartej w art. 629 k.p.k. – nie powinna zostać nimi obciążona. Efektem prawidłowo przeprowadzanej kontroli instancyjnej winna być ocena, że Sąd Rejonowy błędnie zastosował przepis art. 632 pkt 1 k.p.k., gdyż zawarta w nim ogólna zasada ponoszenia kosztów procesu – w realiach niniejszej sprawy – została wyłączona na rzecz regulacji szczególnej, którą określa art. 629 k.p.k. w zw. z art. 628 k.p.k. w zw. z art. 627 k.p.k.

Słusznie zauważa też skarżący, że prawidłowo przeprowadzona kontrola odwoławcza, prowadząca do zmiany rozstrzygnięcia wydanego w przedmiocie kosztów procesu, wpłynąć również powinna na orzeczenie sądu *ad quem* w zakresie kosztów procesu za postępowanie odwoławcze. W sytuacji bowiem, gdy środek odwoławczy zostaje uwzględniony w części, odpowiednie zastosowanie mają – wobec treści art. 634 k.p.k. – przepisy o kosztach za postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

Uwzględniając zaprezentowane uwagi, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy wyrok sądu *a quo* w zakresie orzeczenia o kosztach procesu, jak również w przedmiocie orzeczenia o kosztach procesu za postępowanie drugoinstancyjne – i w tych ramach sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w N. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

O powyższym Sąd Najwyższy orzekł w wyroku.